

DOC. DR. JOZEF ŠTEFANOVIČ, CSC. JUBILUJE

Náš popredný pedagogický psychológ, vysokoškolský učiteľ a vedec doc. dr. J. Štefanovič, CSC. oslávi svoje životné jubileum: 65 rokov života.

Narodil sa 26. 8. 1924 v zapadnutej podhorskej dedinke Hýľov pri Košiciach v rodine lesného robotníka. Keďže jeho otec nemohol doma v biednych podmienkach uživiť päťčlennú rodinu, odišiel roku 1927 za prácou do Kanady (jubilarant mal dva a pol roka) a do vlasti sa vrátil po ukončení jeho vysokoškolských štúdií (r. 1950). Týmto bol náš jubilarant počas štúdia odkázaný sám na seba a zarábal si kondíciami, prácami v poľnohospodárstve, v lese, v bani a pod.

V čase, keď Košice patrili Maďarsku, navštevoval tamojšie slovenské gymnázium. Ako študent bol redaktorom študentského časopisu *Iskra*, ktorý spoločne vydávali študenti troch slovenských gymnázií v Maďarsku (Košice, Šurany, Petrovec).

Vysokoškolské štúdium absolvoval na Filozofickej fakulte UK v Bratislave v rokoch 1946–1950, a to odbor filozofia – slovenčina. Pod vplyvom profesora A. Jurovského sa začal špecializovať na psychológiu.

V rokoch 1950–1968 pracoval v oddelení psychológie na Výskumnom ústave pedagogickom v Bratislave ako odborný, vedecký a neskôr samostatný vedecký pracovník s právom školiteľa vedeckých aspirantov.

Doktorát filozofie získal r. 1950. Roku 1962 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu a r. 1964 sa habilitoval na docenta pedagogickej psychológie.

Svoju pedagogickú činnosť začal jubilarant externým vyučovaním na stredných školách (JSS, pedagogické gymnázium) a na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave. Skoro 25 rokov externe vyučoval na Vysokej škole ekonomickej pedago-

gickú psychológiu v odbore učiteľstvo ekonomických predmetov.

Roku 1968 prešiel na novozaloženú katedru pedagogickej psychológie FF UK vo funkcii zástupcu vedúceho katedry. Na uvedenej fakulte pracuje dodnes. Prednáša najmä pedagogickú psychológiu, psychológiu vyučovania a didaktiku psychológie.

Vedeckovýskumná činnosť jubilaranta je veľmi bohatá. Spočiatku sa orientoval na najaktuálnejšie pedagogicko-psychologické otázky vyplývajúce zo straníckych a štátnych uznesení o spojení školy so životom. V tejto oblasti z psychologických aspektov riešil problémy pracovného a výrobného vyučovania. Svoje výsledky publikoval v samostatnej monografii, ktorá v krátkom čase vyšla v dvoch vydaniach (*Psychológia a metodika pracovného a výrobného vyučovania*, Bratislava, SPN 1961 a 1963) a vo viacerých štúdiách a článkoch. Viac rokov bol členom redakčnej rady časopisu *Výroba a škola*. Jeho práce mali zásadný teoreticko-metodologický význam pre polytechnizáciu školy a vzdelania.

V súvislosti s požiadavkou znížiť prepadávanie na školách výskumne riešil problémy osvojovania slovenského jazyka (najmä pravopisu). V tomto učebnom predmete prepadávalo najvyššie percento žiakov základných škôl. V samostatnej knižnej monografii (*Osvojovanie pravopisu*, Bratislava, SPN 1967) a vo viacerých odborných a metodických štúdiách a článkoch ako jeden z prvých u nás osvetlil proces osvojovania slovenského pravopisu, príčiny jeho nedostatočného osvojovania, čím prispel k odstráneniu existujúcich ťažkostí a pomohol postaviť metodiku vyučovania slovenského jazyka na vedeckú bázu.

Druhou vedecko-výskumnou oblasťou jubilaranta bola problematika osobnosti socialistického učiteľa a psychologické otáz-

ky vzťahu medzi učiteľom a žiakom. Výsledky svojich široko koncipovaných výskumov o tejto problematike publikoval v piatich knižných monografiách, v troch vysokoškolských učebniciach, v dvoch kolektívnych publikáciách a vo viacerých štúdiách a článkoch. Predstavujú významný prínos k problematike utvárania osobnosti socialistického učiteľa, jeho psychologické charakteristiky, účinnosti jeho pedagogického pôsobenia na žiakov. O ich prínose a stálej aktuálnosti svedčí okrem iného aj skutočnosť, že sa často citujú v domácej i zahraničnej literatúre. O ich medzinárodnom ohlase svedčí najmä to, že jeho monografia *Psychológia vzťahu medzi učiteľom a žiakom* bola preložená do poľštiny (Varšava 1976) a *Psychológia učiteľovho pedagogického taktu* do rumunštiny (Bukurešť 1979) ako prvá psychologická publikácia z Československa vôbec. Obe uvedené publikácie boli odmenené aj cenou Slovenského literárneho fondu. Významnú úlohu zohral jubilant aj ako hlavný koordinátor výskumnej rezortnej úlohy *Osobnosť socialistického učiteľa*, do riešenia ktorej boli zapojené viaceré slovenské vysoké školy a výskumné pracoviská.

Jeho publikačnú činnosť dopĺňa 55 štúdií a článkov v domácich a zahraničných časopisoch a 20 recenzií a správ.

Jedným z ústredných a azda najmilším záujmom jubilanta, ktorému venoval a venuje trvalú pozornosť, je tvorba vysokoškolských a stredoškolských učebníc psychológie a problematika obsahu a metodiky vyučovania psychológie na stredných školách. Bol predsedom slovenskej komisie pre vyučovanie psychológie na stredných školách a organizoval celoštátny seminár o tejto problematike. Samostatne alebo spoluautorsky sa podieľal na tvorbe šiestich vysokoškolských učebníc resp. skrípt, do ktorých prispel najmä kapitolami z psychológie učiteľovej osob-

nosti a vzťahu medzi učiteľom a žiakom, z psychológie vyučovania a zo všeobecnej psychológie u nás. Koncepcia jeho učebnice (*Psychológia pre gymnáziá a pedagogické školy*) sa natrvalo premietla do tvorby učebných osnov a učebníc psychológie pre stredné školy (najmä v kapitolách *Marxistické poňatie psychiky*, *Psychológia osobnosti*, *Psychológia citov*). Napísal viacero štúdií o obsahových a metodických problémoch vyučovania psychológie. Pripravuje didaktiku psychológie.

Ako psychológ ho vždy zaujímala aj problematika funkcie názoru vo vyučovaní, metodika tvorby a využívania učebných pomôcok. Ako autor učebných pomôcok určených vyučovaniu psychológie, stal sa u nás priekopníkom v tejto doneďavna zanedbávanej oblasti.

Bol dlhoročným členom redakčnej rady školských filmov a diafilmov. Vytvoril celý rad diafilmov určených na vyučovanie psychológie na stredných školách a zostavil aj súbor filmov a diafilmov na vyučovanie psychológie na stredných školách. Uplatnil sa aj ako autor literárnych predlôh školských filmov. Tak napr. je autorom filmu *Ruky*, ktorý získal na I. celoštátnej prehliadke filmov osobitnú cenu.

Je spoluautorom učebníc občianskej náuky. V tejto súvislosti sa podieľal na tvorbe učebníc občianskej náuky pre stredné a učňovské školy, do ktorých prispel najmä obsiahlejšou kapitolou *Osobnosť socialistického človeka*.

Jubilant sa v nemalej miere podieľal na organizácii vedecko-výskumnej činnosti a angažoval sa verejno-politicky. Bol napr. členom Vedeckého kolégia SAV pre psychológiu a pedagogiku, členom výboru Slovenskej pedagogickej spoločnosti, členom dvoch redakčných rád celoštátnych časopisov, členom psychologické komisie Pedagogickej encyklopédie, pre ktorú vypracoval viacero hesiel.

Bol hlavným redaktorom psychologických hesiel dvojzväzkového Pedagogického slovníka, do ktorého aj autorsky prispel. Bol koordinátorom vedecko-výskumných úloh. Je členom siedmich komisií pre obhajobu kandidátskych dizertačných prác, troch komisií pre rigorózne práce, členom komisie štátnych záverečných skúšok. Siedmi jeho aspiranti úspešne obhájili kandidátske dizertačné práce. Konzultoval mnohé práce ŠVOČ, z ktorých sa viaceré umiestnili na poprednom mieste v medzinárodnom, celoštátnom i celofakultnom meradle. Viedol desiatky diplomových prác. Napísal veľký počet oponentských a recenzných posudkov. Predniesol desiatky verejných prednášok, publikoval angažované články v stranickej tlači.

Jubilant je známy aj ako prekladateľ psychologickéj odbornej literatúry z poľ-

štiny a ruštiny. Preložil 23 samostatných knižných publikácií.

Vzhľadom na svoj pôvod z podhorskej dediny priľnul k prírode. Svoj vzťah k nej, a tým aj svoje osobné záľuby, realizuje v poľovníctve a záhradkárení.

Doc. PhDr. Jozef Štefanovič, CSc. sa svojou celoživotnou významnou vedeckou, pedagogickou a organizátorskou činnosťou podstatne zaslúžil o rozvoj pedagogickej psychológie v Československu. Všetky jeho doterajšie práce majú veľký ideovo-politický, vedecký a spoločenský význam pre zlepšenie výsledkov školy a významnou mierou prispievajú k realizácii dokumentu Ďalší rozvoj československej výchovno-vzdelávacej sústavy.

Za svoju prácu dostal jubilant viacero ocenení, uznaní a vyznamenaní.

Oskár Blaškovič

Výberový zoznam niektorých významnejších knižných publikácií doc. dr. J. Štefanoviča, CSc.

I. Monografické práce

a) Samostatne

Temperament žiakov a výchova. Bratislava, ÚĎVU 1961, s. 62.

Psychológia a metodika pracovného a výrobného vyučovania. Bratislava, SPN 1961, s. 317. Druhé prepracované vydanie. Bratislava, SPN, s. 329.

Učiteľ a žiak. Bratislava, ÚĎVU 1962, s. 183.

Psychológia vzťahu medzi učiteľom a žiakom. Bratislava, SPN 1964, s. 329.

Druhé prepracované vydanie. Bratislava, SPN 1962, s. 327. Poľský preklad Varšava 1976, s. 316.

Osvojovanie pravopisu. Bratislava, SPN 1967, s. 183.

Pedagogický takt i netakt učiteľa. Brati-

slava, MPS 1969, s. 241.

Psychológia učiteľovho pedagogického taktu. Bratislava, SPN 1974 s. 520. Rumunský preklad Bukurešť 1979, s. 408 + 21 tab.

Psychologické osobitosti osobnosti a práce triedneho učiteľa. Prešov, KPÚ, s. 62.

b) V spoluautorstve

Uplatniť psychologické a pedagogické poznatky pri práci v kurzoch z učiva národnej školy. Bratislava, OÚ 1955. In: Vyučovanie v kurzoch z učiva národnej školy, s. 16–31.

Dieťa v období dospievania. In: Ako vychovávať dieťa a mládež. Martin, Osveta 1957, s. 119–142. Druhé vydanie. Martin, Osveta 1959, s. 129–154.

Psychológia procesu vytvárania pracovných zručností a návykov u učňov. In: *Výchovno-vzdelávacia práca na odborných učilištiach a učňovských školách*. Bratislava, SPN 1960, s. 149–166.

Zástož pracovnej a polytechnickej výchovy pri rozvíjaní osobnosti žiakov škôl pre mládež vyžadujúcu osobitnú starostlivosť. In: *Zborník prác z defektológie*. Bratislava, SPN 1964, s. 64–83.

Pedagogický slovník. I. díl. Praha, SPN 1965; II. díl, Praha, SPN 1966. Odborná redakcia všetkých psychologických hesiel a autorstvo 12 psychologických hesiel.

Psychologická analýza správania sa učiteľa voči žiakom z hľadiska pedagogického taktu. In: *Psychológia a škola I*. Bratislava, SPN 1971, s. 136–187.

... GONDOVÁ, E.: Príspevok k psychologickej charakteristike osobnosti riaditeľa školy. In: *Psychológia a škola II*. Bratislava, SPN 1972, s. 162–230.

Pedagogicko-psychologické aspekty práce triedneho učiteľa v komunistickej výchove žiakov ZDŠ. In: *Zborník referátov a diskusných príspevkov z konferencie o práci triedneho učiteľa v okrese Košice-mesto*. Košice, MPS 1974, s. 17–34.

II. Učebnice, učebné texty a skriptá

a) Samostatne

Základy psychológie a pedagogiky pre funkcionárov SČK. Martin, Osveta 1970, s. 98.

Úvod do psychológie. *Základy všeobecnej psychológie*. Bratislava, VŠE 1970, s. 284. Druhé vydanie. Bratislava, VŠE 1972, s. 284.

Psychológia pre gymnáziá a pedagogické školy. Bratislava, SPN 1971, s. 350. Ukrajinské vydanie. Bratislava, SPN 1971, s. 352. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN, s. 341. České vydanie. Praha, SPN 1974, s. 324. Druhé české vydanie. Praha, SPN 1976, s. 324.

Dočasné učebné texty z občianskej náuky pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl II. časť. Bratislava, SPN 1972, s. 64. Ukrajinské vydanie. Bratislava, SPN 1973, s. 100. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1973, s. 72. Druhé maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1975, s. 72.

Psychológia pre internátne školy pre pracujúcich. Bratislava, SPN 1973, s. 84.

Psychológia pre gymnáziá a triedy gymnáziá s pedagogickým zameraním. Bratislava, SPN 1977, s. 328. Prvé české vydanie. Praha, SPN 1977, s. 368. Druhé české vydanie. Praha, SPN 1977, s. 365. Tretie české vydanie. Praha, SPN 1981, s. 365. Štvrté české vydanie. Praha, SPN 1982, s. 368.

Psychológia I. Všeobecná psychológia pre 1. ročník stredných pedagogických škôl. Bratislava, SPN 1985, s. 176. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1985. České vydanie. Praha, SPN 1986.

Psychológia vyučovania a vzdelávania. UK Bratislava 1986, s. 168.

Psychológia pre gymnáziá. Bratislava, SPN 1986, s. 280. České vydanie. Praha, SPN 1987, s. 256.

Vybrané kapitoly zo psychológie. Bratislava, SPN 1987, s. 296.

Analýza výučby a štúdia na vysokej škole (Z niektorých psychologických aspektov). Bratislava, ÚRVŠ 1987, s. 103.

b) V spoluautorstve

... – ROSINA, J.: *Psychológia. Učebnica pre pedagogické školy pre vzdelávanie učiteľov národných škôl*. Bratislava, SPN 1957, s. 244. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1957, s. 292. Prvé české vydanie. Praha, SPN 1960, s. 298. Dotlač druhého českého vydania. Praha, SPN 1960, s. 298.

... – ROSINA, J.: *Psychológia. Učebný text pro střední školu sociálně-právní péče*. Praha, SPN 1963.

BAKOŠ, L. a kol.: *Teória výchovy*. Brati-

- slava, SPN 1958. Kap. Učiteľova osobnosť, s. 239–269. Druhé vydanie. Bratislava, SPN 1972, s. 280–306. Tretie vydanie. Bratislava, SPN 1977, s. 288–314.
- ROSINA, J. – HRAŠE, J. – JANÁK, V. – ...: Všeobecná psychológia pre pedagogické inštitúty. Bratislava, SPN 1963, s. 200. České vydanie. Praha, SPN 1963, s. 199. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1964, s. 141.
- PARDEL, T. a kol.: Pedagogická psychológia. Dočasná učebnica pre pedagogické inštitúty. Bratislava, SPN 1963, s. 22–23, 27–46, 52–69, 163–181. České vydanie. Praha, SPN 1963. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1964, 150.
- KLINDOVÁ, L. – SINGULE, F. – ...: Psychológia pre pedagogické vzdelávanie učiteľiek materských škôl. Bratislava, SPN 1965, s. 228. Prvé české vydanie. Praha, SPN 1965, s. 199. Druhé české vydanie. Praha, SPN 1966, s. 199. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1966, s. 272.
- SINGULE, F. – ...: Psychológia pre stredné všeobecno-vzdelávacie školy. Bratislava, SPN 1967, s. 132. Druhé vydanie. SPN 1969, s. 132.
- ŠTEPANOVIČ, R. – ... – GRÁC, J.: Vybrané kapitoly z pedagogiky vysokých škôl I. UK Bratislava 1971, s. 25–54.
- ĎURIČ, L. – GRÁC, J. – RYBÁROVÁ, E. – ...: Vybrané kapitoly z pedagogickej psychológie. Bratislava, Alfa 1972 s. 49–75, 163–182. Druhé vydanie. Bratislava, SPN 1977, s. 600. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1980, s. 752.
- ROSINA, J. a kol.: Psychológia – vybrané kapitoly pre postgraduálne štúdium učiteľov 1. – 5. a 6. – 9. ročníka ZDŠ. Bratislava, SPN 1973, s. 68–88.
- MOŠNER, O. – BROŽÍK, V. – ...: Občianska náuka pre 2. ročník stredných škôl. Bratislava, SPN 1975, s. 153. Druhé vydanie. Bratislava, SPN 1977, s. 152. České vydanie. Praha, SPN 1975, s. 143. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN s. 200.
- PETER, O. a kol.: Vybrané problémy vysokoškolskej pedagogiky. Bratislava, VSE 1976, s. 44–64.
- CHYBA, A. a kol.: Občianska náuka pro III. ročník gymnázií (experimentální učební text). Praha, SPN 1980.
- MAKAL, J. a kol.: Občianska náuka. Experimentálny učebný text pre 3. ročník gymnázia. Bratislava, SPN 1981, s. 212–247. České vydanie. Praha, SPN 1981.
- ... – GREISINGER, J.: Psychológia. Experimentálny učebný text pre stredné zdravotnícke školy. Martin, Osveta 1983, s. 280.
- SOBOTKA, L. a kol.: Občianska náuka pro III. ročník tříletých učebních odborů. Praha, SPN 1982, s. 9–48, 75–91, 114–117. Slovenské vydanie. Bratislava, SPN 1983. Maďarské vydanie. Bratislava, SPN 1983.
- ... – GRÁC, J.: Psychológia učenia a vyučovania na vysokej škole. (Vybrané kapitoly). Prvá časť. Bratislava, ÚRVŠ SSR 1983, s. 36–78.
- GRÁC, J. – ...: Psychológia učenia a vyučovania na vysokej škole. (Vybrané kapitoly). Druhá časť, s. 32–68.
- ... – GREISINGER, J.: Psychológia. Učebnice pro zdravotnické školy. Praha, Avicenum 1985, s. 256. Druhé vydanie. Praha, SPN 1985, s. 256. Tretie vydanie. Praha, SPN 1987, s. 256.
- ... – GREISINGER, J.: Psychológia. Druhé prepracované vydanie. Martin, Osveta, s. 328.
- HARINEKOVÁ, M. – ...: Všeobecná a vývinová psychológia. Vysokoškolské učebné texty. Pedagogická fakulta, Nitra 1986, s. 7–146.
- ĎURIČ, L. – GRÁC, J. – ...: Pedagogická psychológia. Bratislava, SPN 1988, s. 245–325.